

FORTIFIKATIONSVERKET

NATURVÄRDE SINVENTERING

Stenvreten 4:1, Enköping Garnison

2025-11-10

Uppdragsinformation

Uppdragsnamn	Utredning Stenvreten
Uppdragsnummer	10380834
Datum	2025-11-10
Datum för slutversion	2025-11-10

Kund

Fortifikationsverket

fortv@fortifikationsverket.se

Org nr: 202100-4607

Konsult

WSP

WSP Sverige AB

Org nr: 556057-4880

wsp.com

Kontaktperson

Ante Boström Sandin, uppdragsansvarig

010 – 721 21 82

ante.bostrom.sandin@wsp.com

Övriga medverkande

Douglas Skarp – Inventering och bedömningar

Jesper Norrby - Rapportering

Douglas Skarp – Kvalitetsgranskning

Sammanfattning

WSP Sverige AB har på uppdrag av Fortifikationsverket utfört en naturvärdesinventering inom fastigheten Stenvreten 4:1 vilket är en del av Enköpings garnison i Enköping kommun, Uppsala län. Syftet med inventeringen är att utgöra underlag till planerade åtgärder inom militärområdet under kommande år. Fastigheten är cirka 14 hektar stor varav cirka 11 hektar av dessa utgörs i dagsläget av gråstruktur (byggnader, parkeringsplatser, klippta gräsytor). Förstudieområdet avgränsades till samma yta som inventeringsområdet. Det inventerade området präglas främst av skogsmark och igenväxningsmark. Det finns inga tidigare fynd av vare sig värdearter eller främmande invasiva arter för åren 2000–2025 inom kartläggningsområdet. Inga andra registrerade naturvärden kunde identifieras och det finns inga tidigare kända naturvärdesinventeringar utförda i området. Fältinventeringen genomfördes 2025-09-25. Hela inventeringsområdet faller under samma landskapsområde, ett område dominerat av barrskog som sträcker sig söderut utanför inventeringsområdet. En del av inventeringsområdet bedömdes ha ett sådant naturvärde att det kunde avgränsas som en naturvärdesbiotop med visst värde (klass 4). Merparten av inventeringsområdet består dock av en ung och igenvuxen skogsmark med trivial artsammansättning och utan påfallande naturvärden.

Innehåll

1.	INLEDNING	4
1.1.	METODIK OCH OMFATTNING	4
2.	OMRÅDESBESKRIVNING	5
3.	FÖRARBETE	5
3.1.	SKYDDADE OMRÅDEN	5
3.2.	OMRÅDEN MED NATURVÄRDE	5
3.3.	TIDIGARE NATURVÄRDESDINVENTERINGAR	5
3.4.	TIDIGARE FYND AV VÄRDEARTER OCH FRÄMMANDE INVASIVA ARTER	5
3.5.	VATTENSYSTEM	5
4.	RESULTAT	5
4.1.	LANDSKAPSOMRÅDEN OCH VÄRDELANDSKAP	6
4.2.	NATURVÄRDESDIOTOPER	7
4.3.	FYND AV VÄRDEARTER	9
4.4.	FYND AV FRÄMMANDE INVASIVA ARTER	10
5.	DISKUSSION/BEDÖMNINGAR	11
6.	REFERENSER	12
7.	LEVERANSINFORMATION	12

Bilagor:

1. Metodik vid Naturvärdesinventering

1. INLEDNING

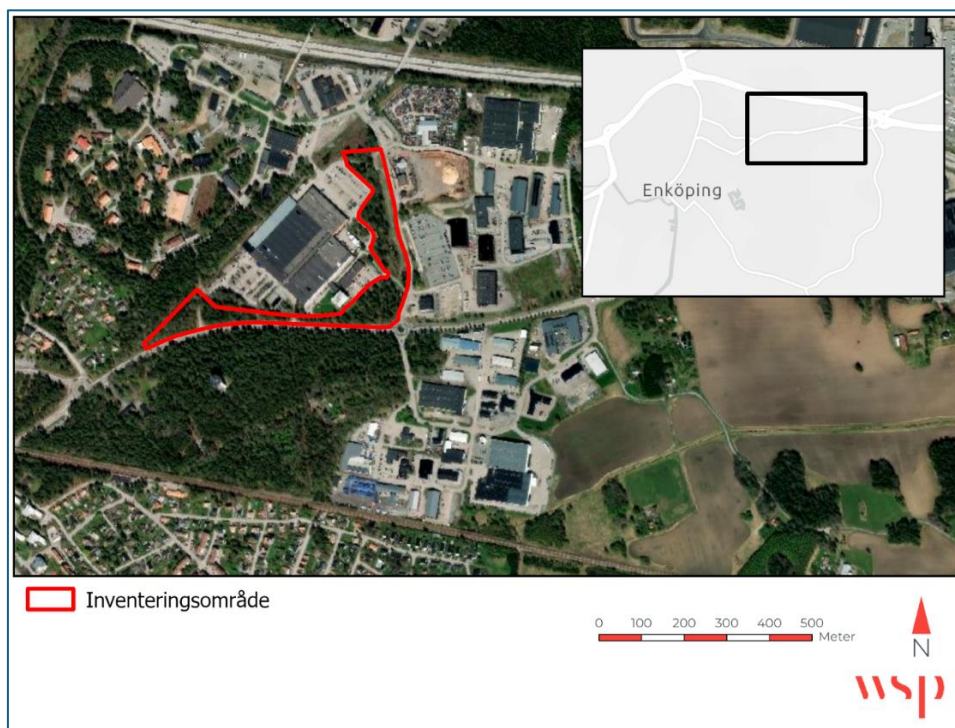
WSP Sverige AB har på uppdrag av Fortifikationsverket utfört en naturvärdesinventering inom fastigheten Stenvreten 4:1 vilket är en del av Enköpings garnison, norr om Enköping, Enköping kommun, Uppsala län. Rapporten utgör underlag för planerade åtgärder vid garnisonen. En fältinventering genomfördes den 25 september 2025 av Douglas Skarp. Rapporten har skrivits av Jesper Norrby och kvalitetsgranskats av Douglas Skarp.

Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera och avgränsa de geografiska områden i landskapet som är av betydelse för biologisk mångfald samt att dokumentera och bedöma vilka naturvärden dessa områden har. Identifierade områden och sammanställning av befintlig information redovisas i rapporten.

1.1. METODIK OCH OMFATTNING

Naturvärdesinventeringen har utgått från metoden beskriven i SIS standard (SS 199000:2023) och har utförts med kartläggningstyp *NVI medel – naturvärdesklass 1 till 4*, tillägget *detaljerad redovisning av artförekomst*. Naturvärdesinventeringen omfattar en insamling och bearbetning av relevant miljöinformation, en fältinventering och en bedömning av naturvärden.

I insamlingen och bearbetningen av relevant miljöinformation ingår genomgång av befintliga data som beskriver området, bakgrundsmaterial från berörda myndigheter, och informationssök i öppna databaser (exempelvis Skyddad Natur och Artportalen). Hela det aktuella inventeringsområdet (Figur 1) genomsöks sedan i fält efter naturvärdesbiotoper, värdearter, värdelandskap och andra företeelser som ingår i detaljeringsgraden och medtagna fördjupade inventeringar. För en mer utförlig beskrivning av metodik och begrepp, se Bilaga 1. Avsteg har gjorts från standardens krav på att fotodokumentera, detta på kundens förfrågan.

Figur 1. Översiktsbild över inventeringsområdets geografiska placering. Den infällda kartan visar inventeringsområdets placering norr om Enköpings tätort.

2. OMRÅDESBESKRIVNING

Inventeringsområdet är ett cirka fem hektar stort område beläget inom fastigheten Stenvreten 4:1, norr om Enköping tätort. Stora delar av området är under igenväxning och trädskiktet består främst av tall och gran med mindre inslag av triviala lövträd som asp och björk. Trädåldern uppskattas över merparten av inventeringsområdet vara 40–60 år men det finns även vanliga inslag av tallar över 80 år och enstaka inslag av tallar över 100 år. Död ved förekommer endast sparsamt. Innanför staketet är delar av inventeringsområdet av en parkliknande karaktär med klippta gräsmattor och hårdgjorda ytor.

3. FÖRARBETE

Förstudieområdet har avgränsats till samma geografiska område som inventeringsområdet (Figur 1).

3.1. SKYDDADE OMRÅDEN

Förstudieområdet omfattas inte av områdesskydd i form av naturreservat, Natura 2000, riksintresse för naturvård eller friluftsliv (3 kap. 6 § MB) eller Skogsstyrelsens naturvårdsavtal.

3.2. OMRÅDEN MED NATURVÄRDE

Inga kända områden med naturvärden finns sedan tidigare registrerade inom förstudieområdet.

3.3. TIDIGARE NATURVÄRDESinVENTERINGAR

Inga tidigare naturvärdesinventeringar är kända att ha utförts i området.

3.4. TIDIGARE FYND AV VÄRDEARTER OCH FRÄMMANDE INVASIVA ARTER

En sökning av värdearter genomfördes i Artportalen 2025-09-22 för rapporteringsperioden 2000–2025. Sökningen av inrapporterade artobservationer avgränsades till inventeringsområdet. Fågelobservationer begränsades till observationer av rödlistade fågelarter och arter som finns upptagna i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv. Sökningen efter främmande invasiva arter omfattade arter upptagna på EU-förteckningen över invasiva främmande arter samt arter på Naturvårdsverkets risklista.

Inga värdearter eller främmande invasiva arter finns rapporterade inom inventeringsområdet för den sökta perioden.

3.5. VATTENSYSTEM

Det förekommer inga öppna vatten inom eller i anslutning till inventeringsområdet.

4. RESULTAT

Resultatet av naturvärdesinventeringen i fält redovisas nedan. Resultatet är uppdelat i fyra delar med följande ordning:

- 4.1 Landskapsområden och värdelandskap (ett landskapsområde)
- 4.2 Naturvärdesbiotoper (en biotop)
- 4.3 FYND av värdearter (en värdeart)
- 4.4 FYND av främmande invasiva arter (två fynd)

4.1. LANDSKAPSOMRÅDEN OCH VÄRDELANDSKAP

Kartläggningsområdet har delats in i ett landskapsområde (Figur 2), hela inventeringsområdet ingår alltså i ett och samma landskapsområde. Avgränsningen baseras på iakttagelser under inventeringen samt bedömningar utifrån ortofoto. Landskapsområdet bedöms inte utgöra värdelandskap med särskild betydelse för biologisk mångfald på landskapsnivå. Landskapsområdet beskrivs nedan.

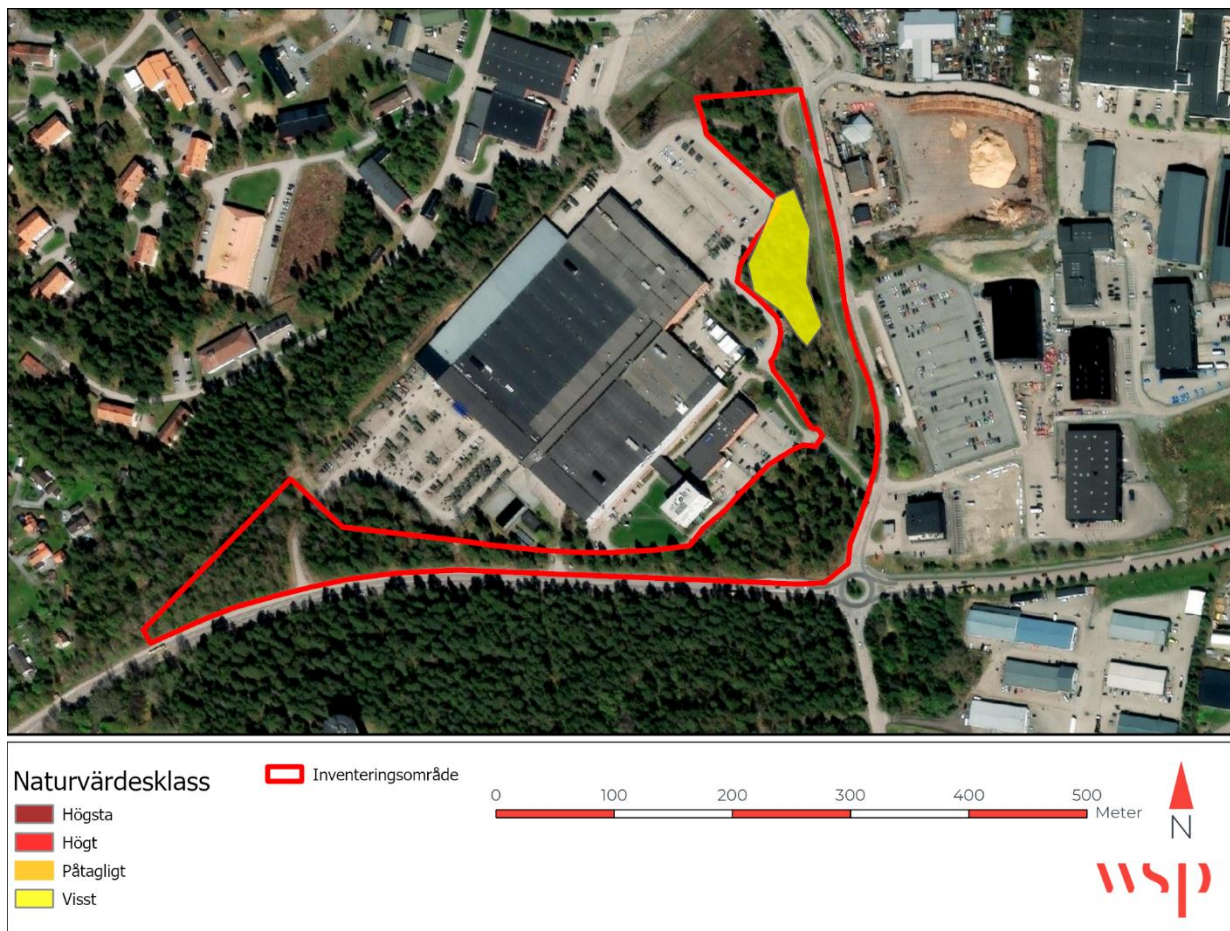
Figur 2. Landskapsområden inom inventeringsområdet.

Barrskog

Landskapsområdet utgörs av ett tätortsnära skogsområde starkt präglad av igenväxningsmark, beläget i anslutning till bostads- och industriområden. Större delen av landskapsområdet är bevuxet med gran och tall, med inslag av triviala trädslag som björk och asp. Vegetationen är tät och slyartad i större delen av området. Området innehåller en viss mängd död ved i form av tall och gran. Den sparsamma mängden död ved kan ändå bidra till en viss mängd ekologisk variation. Området omges av vägar och bebyggelse vilket ändå gör det till en viktig grön restmiljö i ett annars tydligt mänskligt påverkat och urbaniserat landskap. Även om det till viss del är omringat av bebyggelse så kan det fortfarande utgöra en grön kil med tanke på skogsområdet söder om inventeringsområdet. På grund av den negativa påverkan det moderna skogsbruket och dess rationalisering har på biologisk mångfald utgör området dock inte ett värdelandskap.

4.2. NATURVÄRDESBIOTOPER

Totalt identifierades en naturvärdesbiotop (Figur 3) med visst naturvärde (klass 4). Denna redovisas i Tabell 1. Avsteg har gjorts från standardens krav på att fotodokumentera, detta på kundens förfrågan.

Figur 3. Naturvärdesbiotopen avgränsades i den norra delen av inventeringsområdet och bedömdes ha ett visst naturvärde.

Tabell 1. Lista över de naturvärdesbiotoper som avgränsades under naturvärdesinventeringen med information om natur- och biototyp, area och naturvärdesklass. Area anges i hektar.

Naturvärdesbiotop: 1

Naturvärdesklass: visst

Området består av en gles och solbelyst skogsdunge med karaktär av en brynmiljö. Biotopen är främst bevuxen med tall med ålder runt 70 år men har även inslag av gran. Bitvis förekommer mycket tät igenväxning av sly av asp och björk medan södra delen av biotopen är något glesare igenvuxen. Död ved förekommer sparsamt, främst i form av avverkningstubbar av gran. Bland tallarna står enstaka grövre aspar.

Naturtyp:	skog och buskmark	Areal (ha):	0,10
Biototyp:	igenväxningsmark	Datum:	2025-09-25
Natura 2000-naturtyper:	-	Inventerare:	Douglas Skarp

Bedömningstyp: säker bedömning

Tidigare värdearter: inga

Observerade värdearter: inga

Biotopvärden: Något äldre tallar och enstaka grövre aspar står i området. En av asparna påträffades i inventeringsområdets norra del och identifierades som ett grovt hålträd (asp) med ett ingångshål på <10 cm och klassas som särskilt skyddsvärt enligt Naturvårdsverkets definition. Död ved förekommer sparsamt, främst i form av långt nedbrutna granstubbar. Området bedöms ha viss särskild ekologisk funktion och ett tillstånd mellan bra och dåligt vilket ger ett visst biotopvärde.

Artvärden: En del nötväcka och större hackspett flyger runt och födosöker, några fågelbon finns i träden. Området bedöms ha organismsamhällen med låg artdiversitet och domineras av vanligt förekommande arter vilket ger ett lågt artvärde.

4.3. FYND AV VÄRDEARTER

Endast en värdeart identifierades under inventeringen och presenteras nedan i Tabell 2. Artens geografiska position presenteras i Figur 4.

Tabell 1. De fynd av värdearter som påträffades vid fältbesöket är listade efter organismgrupp i tabellen nedan. NT = rödlistad som nära hotad, VU = rödlistad som sårbar, 4 - 8 §§ = fridlyst enligt Artskyddsförordningen, signalart = signalart enligt Skogsstyrelsen.

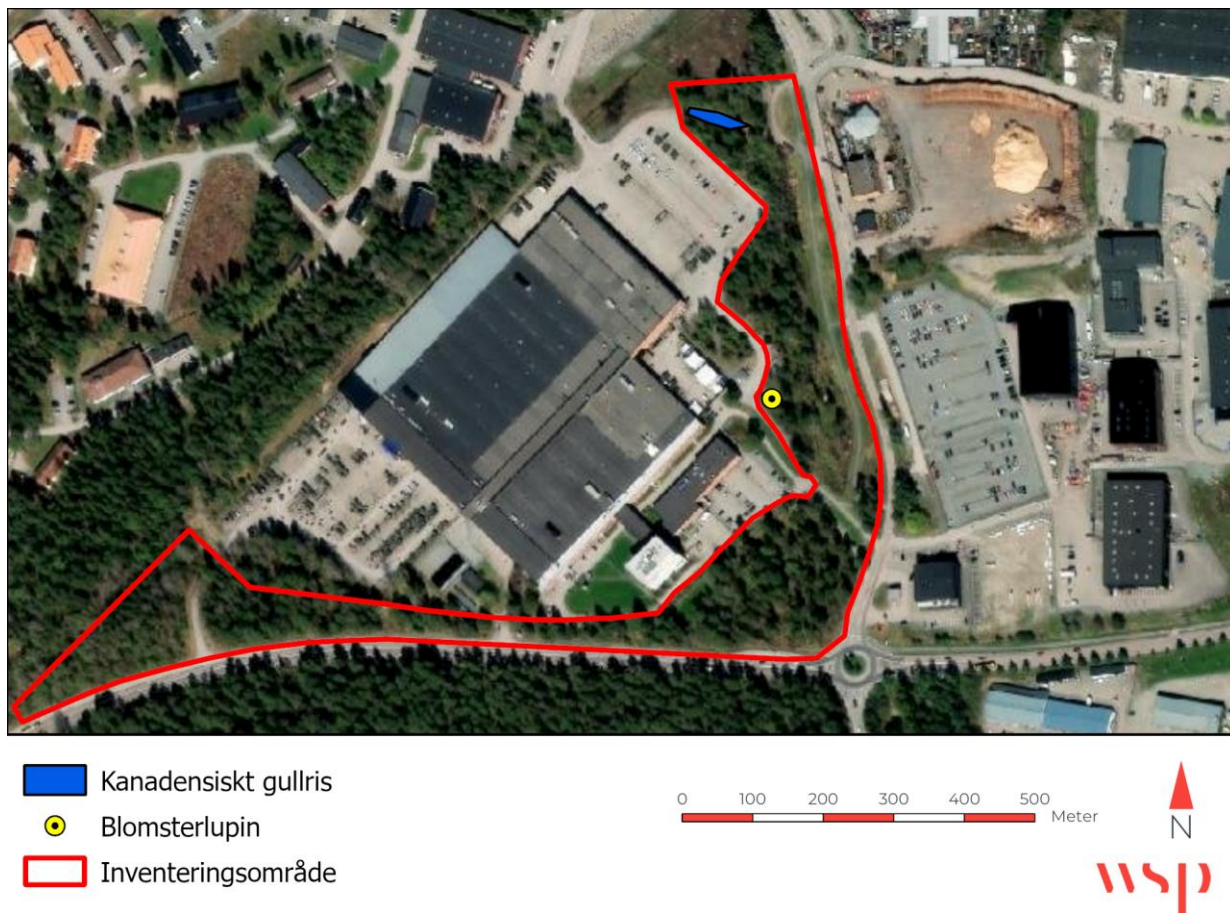
ORGANISMGRUPP	ARTNAMN	VETENSKAPLIGT NAMN	NATURVÅRDSSTATUS	ANTAL FYND	ID
FÅGLAR	Spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>	Rödlistad NT	1	1

Figur 4. Fynd av värdearter inom inventeringsområdet

4.4. FYND AV FRÄMMANDE INVASIVA ARTER

Enstaka förekomster av blomsterlupin och kanadensiskt gullris finns i den centrala, respektive den norra delen av inventeringsområdet (Figur 5).

Figur 5. Fynd av främmande invasiva arter inom inventeringsområdet. Området utpekad med kanadensiskt gullris har flera växtplatser längs vägen.

5. DISKUSSION/BEDÖMNINGAR

Den enda värdeart som påträffades under inventeringen var spillkråka, vilken är rödlistad som nära hotad (NT). Arten uppträder främst i blandskogar med gott om grov död ved och gamla träd som lämpar sig för häckning men förekommer även i områden med relativt intensivt skogsbruk och omfattande kalhyggen. Även om arten kan förekomma i intensivt brukad skog utgör det moderna skogsbruket ett hot genom att förstöra viktiga strukturer som spillkråka kräver för häckning. För att arten långsiktigt ska finnas kvar i ett område bör det finnas tillgång till äldre tall och asp av grövre karaktär. Även strukturer som död ved och högstubbar gynnar artens val av födosökning och bidrar positivt till artens fortlevnad. I dagens läge utgör området inte en lämplig häckningslokal för arten. Förekomsten av spillkråka bedöms som sporadisk och arten bedöms inte vara knuten till någon av de miljöer som uppträder i inventeringsområdet. Den samlade bedömningen av området där spillkråkan observerades är att naturvärdena är låga. Bedömningen görs utifrån trädens låga ålder, igenväxning samt brist på död ved och värdearter.

Inventeringsområdet bestod till stor del igenväxande skogsmark som var starkt påverkad av mänsklig aktivitet. Merparten av området innanför stängslet bestod av kortklippta gräsmattor och parkeringsytor som saknade påfallande naturvärden. På grund av den aktivitet som bedrivits inom inventeringsområdet är skogens tillstånd så strukturfattigt och saknar kontinuitet till den grad att endast en naturvärdesbiotop med visst naturvärde (klass 4) kunde avgränsas.

Inventeringen har endast utförts på de delar av fastigheten som var tillgängliga under platsbesöket. Otillgängliga delar av fastigheten bakom stängsel har inte besökts eller bedömts. Markerat inventeringsområde motsvarar hela den besökta ytan.

6. REFERENSER

Webbsidor, karttjänster och öppna data

SLU artfakta: <https://artfakta.se/taxa/100049/information> (besökt 2025-10-15)

Länsstyrelsernas geodatakatalog: <https://ext-geodatakatalog.lansstyrelsen.se/GeodataKatalogen/srv/swe/catalog.search#/home> (besökt 2025-10-14)

Naturvårdsverket, *Biotopskyddsområden* - <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/skyddad-natur/biotopskyddsomraden/#E1316931070> (besökt 2025-10-14)

Naturvårdsverket, Skyddad Natur: <https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/> (besökt 2025-10-15)

Skogsmonitor: <https://karta.skogsmonitor.se/?background=GoogleSatellite&lat=63.03212&layers=17-21-14&lng=17.46537&zoom=5> (besökt 2025-10-14)

Skogsstyrelsen, Öppna data <https://www.skogsstyrelsen.se/sjalvservice/karttjanster/geodatatjanster/oppna-data/> (besökt 2025-10-15)

VISS Vattenkartan <https://ext-webbgis.lansstyrelsen.se/e17e00dc-cfac-4314-a619-ec4533254346/> (besökt 2025-10-15)

Litteratur

Naturvårdsverket, 2021. *Uppdaterad åtgärdstabell 2021-2025 för Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd*.

SIS, 2023: *Naturvärdesinventering (NVI) - Kartläggning och värdering av biologisk mångfald - Krav och vägledning*. SS 19900:2023.

SIS, 2023: *Naturvärdesinventering (NVI) - Kartläggning och värdering av biologisk mångfald - Dataproduktspecifikation och listor med biotopbeteckningar*. SIS/TS 199002:2023

Skogsstyrelsen. 2023. *Skogsstyrelsens signalarter – en komplett förteckning*.

SLU Artdatabanken. 2020. *Rödlistade arter i Sverige 2020*. Artdatabanken SLU, Uppsala.

7. LEVERANSINFORMATION

Leveransen inkluderar rapport PM för naturvärdesinventeringen med en bilaga för metodikbeskrivning.

Geodata i leveransen inkluderar en geodatabas innehållandes inventeringsområde, vattensystem, landskapsområde och värdearter. Geodata levereras tillsammans med rapporten.

VI ÄR WSP

WSP är ett av världens ledande konsultbolag och rådgivare inom samhällsutveckling. Vi utvecklar allt ifrån städer och transportsystem till vattenförsörjning och höga hus. Med 67 000 medarbetare i över 40 länder samlar vi experter inom analys och teknik, för att framtidssäkra världen. I Sverige har vi omkring 4 000 medarbetare.

Tillsammans med våra kunder tar vi fram innovativa lösningar för en mänsklig, trygg och välfungerande morgondag. Vi planerar, projekterar, designar och projektleder olika uppdrag inom transport och infrastruktur, fastigheter och byggnader, hållbarhet och miljö, energi och industri samt urban utveckling. Så tar vi ansvar för framtiden.

wsp.com

WSP

WSP Sverige AB

Org. nr:556057-4880

wsp.com

BILAGA 1 – METODIK OCH BEGREPP

Naturvärdesbedömning innebär att ett geografiskt områdes betydelse för biologisk mångfald bedöms med hjälp av bedömningsgrunderna artvärde och biotopvärde.

Biotopvärdet bedöms utifrån förekomst av biotopkvaliteter. Dessa biotopkvaliteter används för att bedöma hur vanlig, sällsynt eller hotad den är, dess ekologiska funktion och dess tillstånd. Biotopkvaliteter inkluderar strukturer i naturen som trädåldersfördelning, förekomst av död ved, topografi, bördighet, kulturpåverkan, m.m. Sällsynta och hotade biotoper är biotoper som är mindre vanliga nationellt, eller inom ett annat visst geografiskt område.

Artvärdet bedöms utifrån de arter och organismsamhällen som förekommer inom biotopen. Bedömningen omfattar antalet värdearter, värdearternas mängd, värdearternas signalvärde och artdiversiteten.

Dessa bedömningsgrunder kombineras sedan till en naturvärdesklass, se Figur 1. Naturvärdesbedömning avser den biologiska mångfaldens nuvarande tillstånd. Framtida förändring i biologisk mångfald beaktas inte. Bedömningen av naturvärde görs med Sverige som referensram, med beaktande av betydelse för biologisk mångfald på regional och lokal nivå. För varje avgränsad naturvärdesbiotop anges naturtyp, biotoptyp och eventuell Natura 2000-naturtyp.

Artvärde	Mycket högt	Mindre troligt utfall	Mindre troligt utfall	Högt naturvärde	Högsta naturvärde	
	Högt					
	Påtagligt	Mindre troligt utfall	Påtagligt naturvärde		Högt naturvärde	
	Visst	Visst naturvärde		Påtagligt naturvärde		
					Mindre troligt utfall	
	Lågt	Ej naturvärde	Visst naturvärde		Mindre troligt utfall	
		Lågt	Visst	Påtagligt	Högt	Mycket högt
		Biotopvärde				

Figur 1. Naturvärdesbedömning vid NVI. Utfall för bedömningsgrund art respektive bedömningsgrund biotop leder till en specifik naturvärdesklass. Källa: SS 199000:2023.

NATURVÄRDESKLASSER

Identifierade naturvärdesbiotoper inom inventeringsområdet ges ett naturvärde. En naturvärdesbiotops betydelse för biologisk mångfald, det vill säga graden av naturvärde, bedöms enligt en fastställd skala i olika naturvärdesklasser, där klasserna är:

HÖGSTA NATURVÄRDE – (NATURVÄRDESKLASS 1)

Mycket stor särskild betydelse för biologisk mångfald. Omfattar biotoper som har god överensstämmelse med ett referenstillstånd för naturliga ekosystem. Innehåller mycket goda livsmiljöer för värdearter och nästan alltid med inslag av rödlistade och hotade arter. Områden med högsta naturvärde är särskilt viktiga värdekärnor för biologisk mångfald i en nationell och regional grön infrastruktur. Varje enskilt område med denna naturvärdesklass bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.

HÖGT NATURVÄRDE – (NATURVÄRDESKLASS 2)

Stor särskild betydelse för biologisk mångfald. Omfattar biotoper som har väsentliga kvaliteter, typiska för naturliga ekosystem. Innehåller goda livsmiljöer för värdearter, ofta med inslag av rödlistade och hotade arter. Områden med högt naturvärde är värdekärnor för biologisk mångfald i en nationell och regional grön infrastruktur. Varje enskilt område med denna naturvärdesklass bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå.

PÅTAGLIGT NATURVÄRDE – (NATURVÄRDESKLASS 3)

Påtaglig särskild betydelse för biologisk mångfald. Omfattar biotoper som har typiska kvaliteter för naturliga ekosystem men som kan vara delvis påverkade eller saknar längre kontinuitet och därför inte uppfyller kriterier för naturvärdesklass 1 eller 2. Innehåller oftast livsmiljöer för värdearter. Bidrar till en nationell och regional grön infrastruktur för biologisk mångfald. Den totala arealen av dessa områden har särskild betydelse för att bevara biologisk mångfald i Sverige. Enskilda områden kan lokalt ha stor särskild betydelse för biologisk mångfald där landskapet i övrigt är påverkat och har brist på biologisk mångfald.

VISST NATURVÄRDE – (NATURVÄRDESKLASS 4)

Viss särskild betydelse för biologisk mångfald. Omfattar biotoper med vissa kvaliteter av betydelse för biologisk mångfald. Kan innehålla livsmiljöer för värdearter. Bidrar till grön infrastruktur för biologisk mångfald åtminstone på lokal nivå. Den totala arealen av dessa områden har viss särskild betydelse för att bevara biologisk mångfald i Sverige. Enskilda områden kan lokalt ha särskild betydelse för biologisk mångfald där landskapet i övrigt är påverkat och har brist på biologisk mångfald.

Figur 2. Beskrivning av de olika naturvärdesklassernas betydelse för biologisk mångfald. Källa: SS 199000:2023.

LANDSKAPSOMRÅDEN OCH VÄRDELANDSKAP

Inventeringsområdet med omnejd delas in i olika landskapsområden utifrån landskapets nyckelkaraktärer såsom topografi, jordarter, arter, naturtyper, biotoper och olika typer av mänsklig påverkan. Fokus ligger på karaktärer som har betydelse för biologisk mångfald. Landskapsområden som anses ha särskild betydelse för biologisk mångfald utgör så kallade *värdelandskap*.

VÄRDEARTER

Värdeart är en art som är särskilt lämplig att använda vid naturvärdesbedömning genom att den har särskild betydelse för biologisk mångfald eller indikerar att det område där den förekommer har särskild betydelse för biologisk mångfald. En art kan också vara särskilt lämplig därför att den i sig själv har särskild betydelse för

biologisk mångfald, till exempel genom att den är ovanlig (sällsynta arter), rödlistad eller fridlyst eller genom att det är en nyckelart, signalart eller typisk art för en viss naturtyp enligt Natura 2000.

Rödlistan

Den svenska Rödlistan innehåller en bedömning av olika arters risk att dö ut i Sverige. De arter som uppfyller kriterierna för någon av kategorierna Nationellt utdöd (RE), Akut hotad (CR), Starkt hotad (EN), Sårbar (VU), Nära hotad (NT) eller Kunskapsbrist (DD) benämns som rödlistade. De arter som kategoriseras som CR, EN eller VU benämns som hotade. Kategorin kunskapsbrist omfattar arter där kunskapen är så bristfällig att de inte kan placeras i någon kategori, men där tillgängliga data ändå tyder på att de borde vara rödlistade. Arter som ej är rödlistade finns i kategorin Livskraftig (LC). Rödlistan baseras på internationellt vedertagna kriterier från Internationella Naturvårdsunionen (IUCN).

Fridlysning

Fridlysning innebär att det är förbjudet att plocka, fånga, döda, eller på annat sätt samla in eller skada vissa växter och djur. Cirka 585 av de cirka 50 000 kända växt- och djurarterna i Sverige är fridlysta i hela landet. Alla orkidéer, groddjur, kräldjur, fladdermöss och vilda fåglar är fridlysta. Ytterligare 43 växt- och djurarter är fridlysta i vissa län. De regler som anger vilka arter som är fridlysta finns i artskyddsförordningen (2007:845). Samtliga växt- och djurarter som är fridlysta i hela landet eller i ett eller flera län finns förtecknade i Artskyddsförordningens bilaga 1 och 2 och på Naturvårdsverkets webbplats.

Signalarter, nyckelarter och typiska arter

Signalarter är arter vars förekomst ofta indikerar höga naturvärden och goda förutsättningar för en hög biologisk mångfald. Signalarter som används för naturvärdesbedömning i den här rapporten är de som pekats ut av Skogsstyrelsen och Jordbruksverket, och beaktas enbart om de förekommer i den biotop de är signalart inom. Nyckelarter är arter som formar livsmiljöer, genom att ha stor positiv funktion för ekosystemet i förhållande till sin egen biomassa. Typiska arter är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsamt tillstånd för en viss Natura 2000-naturtyp. Typiska arter beaktas enbart om en Natura 2000-naturtyp föreligger.

INVASIVA ARTER

Invasiva främmande arter är arter som förts till en ny plats med människans hjälp, som sprider sig snabbt på den nya platsen och som orsakar skador på ekosystem, infrastruktur eller människors hälsa. Sådana skador kan medföra stora kostnader för såväl enskilda som samhället i stort. Invasiva arter är ett av de största hoten mot biologisk mångfald.

Inom EU finns en förteckning över invasiva främmande arter. Dessa arter får inte introduceras, spridas eller gynnas i landet. Det är inte tillåtet att inneha, sälja, byta eller importera sådana arter. Naturvårdsverket har också sammanställt en lista över arter som är eller riskerar att bli invasiva i Sverige men som inte omfattas av EU-förteckningen över främmande invasiva arter. Dessa arter kan komma att omfattas av olika nationella förbud i framtiden.

VÄRDEELEMENT

Värdeelement är strukturer eller urskiljbara mindre delar av biotoper med särskild betydelse för biologisk mångfald. Exempel på sådana strukturer kan vara naturvärdesträd, död ved, block, hållar och sandblottor eller mindre fragment av en värdefull biotop. Det finns inga strikta gränser för värdeelements storlek men ett riktmärke är att de oftast är mindre än 100 m².

SÄRSKILT SKYDDSVÄRDA TRÄD

Enligt Naturvårdsverkets definition räknas följande typer av träd som särskilt skyddsvärda. Ett särskilt skyddsvärt träd kan uppfylla ett eller flera av dessa kriterier:

- Jätteträd. Levande eller dött träd som är grövre än 1 meter i diameter på det smalaste stället under brösthöjd,
- Mycket gammalt träd; levande eller död, gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag som är äldre än 140 år,
- Grovt hålträd. Levande eller dött träd som är grövre än 40 cm i diameter i brösthöjd med utvecklad hålighet i huvudstammen.

Åtgärder som väsentligt skulle påverka särskilt skyddsvärda träd ska samrådask med Länsstyrelsen eller Skogsstyrelsen. Väsentlig påverkan innebär t.ex. avverkning, toppkapning, kraftig beskärning, åtgärder som ger upphov till rotskador, uppförande av byggnad/anordning eller grävarbeten inom 15 gånger stamdiametern från stammen.

NATURVÄRDESTRÄD

Naturvärdesträd är träd som kan anses vara av särskild betydelse för biologisk mångfald, såsom gamla, grova eller senvuxna träd, träd med håligheter, grov bark eller utmärkande växtsätt, träd med död ved, mulm, savflöden, brandljud eller sockelbildning, träd med särskild betydelse för pollinatörer eller träd som är livsmiljö för fridlysta arter, rödlistade arter eller andra värdearter.

GENERELLT BIOTOPSKYDD

Generellt skyddade biotopskyddsområden är mindre mark- och vattenområden (biotoper) som skyddas enligt miljöbalken (7 kap. 11 §) och bilaga 1 till förordningen om områdesskydd (1998:1252). Dessa biotoper är, på grund av sina särskilda egenskaper, värdefulla livsmiljöer för hotade växt- och djurarter, eller är särskilt skyddsvärda av någon annan anledning. Det finns två olika typer av biotopskyddsområden; enskilda områden som utpekats till biotopskyddsområden specifikt av en länsstyrelse eller av Skogsstyrelsen (t.ex. ängsmark, rasbranter eller naturliga vattendrag), och generellt skyddade småbiotoper enligt vissa kriterier (se nedan för exempel på småbiotoper och kriterier). Följande biotoper omfattas av generellt biotopskydd:

- Allé
- Källa med omgivande våtmark i jordbruksmark
- Odlingssäse
- Pilevall
- Småvatten och våtmarker i jordbruksmark
- Stenmur i jordbruksmark
- Åkerholme

Med undantag från alléer ska dessa småbiotoper vara belägna i jordbruksmark för att generellt biotopskydd ska gälla. Inom ett biotopskyddsområde får det inte bedrivas någon verksamhet som kan skada naturmiljön utan dispens från berörd länsstyrelse.

ÖVRIGA BIOTOPER

Mark eller vattenområden som inte uppnår naturvärdesklass 1-4 enligt figur 2 kan klassas som övrig biotop och värderas enligt en utökad skala 5-7 (Figur 3).

ENDAST ALLMÄN BETYDELSE FÖR BIOLOGISK MÅNGFALD – (ÖVRIG VÄRDESKLASS 5)

Omfattar biotoper som domineras av arter och organismsamhällen som främst förekommer i tydligt påverkade biotoper utan kontinuitet, men har ändå högre kvalitet än övrig värdeklass 6 och 7.

Har i sitt nuvarande tillstånd varken uppenbart negativ eller tydligt positiv betydelse för biologisk mångfald i Sverige. Innehåller livsmiljöer för vanliga arter. Kan ingå i en grönstruktur som bidrar till spridning av arter åtminstone på lokal nivå. Enskilda områden kan lokalt ha betydelse för biologisk mångfald där landskapet i övrigt är påverkat och har brist på biologisk mångfald.

SAKNAR UPPEBAR BETYDELSE FÖR BIOLOGISK MÅNGFALD – (ÖVRIG VÄRDESKLASS 6)

Antropogent påverkat område med odlad monokultur, eller som av annan anledning domineras av ett fåtal arter med liten genetisk och åldersmässig variation, och som därmed inte bidrar till biologisk mångfald.

UPPEBART NEGATIV BETYDELSE FÖR BIOLOGISK MÅNGFALD – (ÖVRIG VÄRDESKLASS 7)

Bebyggelse, anläggningar och hårdgjorda ytor som saknar eller har mycket begränsad vegetation.

Figur 3. Beskrivning av naturvärdesklass 5–7, övriga biotopers betydelse för biologisk mångfald. Källa: SS 199000:2023.